

**Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen
johdosta laiksi rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 16 päivästä syyskuuta 1983 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 49.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Leif Sevón sekä lainsäädäntöneuvokset Mikko Könkkölä ja Jussi Järventausta oikeusministeriöstä, neuvotteleva virkamies Osmo Kock ulkoasiainministeriöstä, nuorempi hallitussihteeri Mervi Virtanen sosiaali- ja terveysministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Markku Jokela sosiaalihallituksesta, toimistopäällikkö Keijo Kekkonen tapaturmavirastosta, vakuutusylituomari Juha-Veikko Hiekkaranta vakuutus oikeudesta, toimitusjohtaja Matti L. Aho Vakuutusyhtiöiden Keskusliitosta ja johtaja Irene Luukkonen Kuluttajien vakuutustoimistosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annettuun lakiin perustuvaa korvausjärjestelmää laajennettaisiin ja täydennettäisiin seuraavasti: Suomessa aiheutetusta rikosvahingosta suoritettaisiin korvausta vahingon kärsineelle hänen kansalaisuudestaan ja asuinpaikastaan riippumatta. Ulkomaille aiheutettu henkilövahinko korvattaisiin, jos se, johon rikos on kohdistunut, asuu pysyvästi Suomessa ja hänen oleskelunsa ulkomaille johtui työstä, opiskelusta tai muusta näihin verrattavasta syystä. Korvausta maksettaisiin myös eräistä henkilövahingon yhteydessä syntyneistä vahingoista kuten vaatteiden tai silmälasien vahingoittumisesta. Harkinnan perusteella vahinko voitaisiin korvata eräissä tapauksissa. — Samalla ehdotetaan, että kertakorvausten enimmäismääriä nostettaisiin. Lainmuutos on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1984 alusta.

Valiokunta on käsitellyt asian ja hallituksen esityksen perusteluihin sekä aikaisemmin rikosvahinkolain käsittelyn yhteydessä esittämiinsä kannanottoihin viitaten pitää ehdotettua lainsäädäntöä tarpeellisena. Valiokunnan mielestä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen säännökset ovat sisällöltään pääasiassa tarkoituksenmu-

kaiset ja näin ollen valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

1 a §. Säännösten selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa, että 1 a §:n toisen virkkeen painotusta muutetaan sanajärjestyksestä vaihtamalla niin, että virke alkaisi sanoilla "harkinnan mukaan".

2 a §. Valiokunnalle on huomautettu, että pykälän soveltaminen saattaa perheenjäsenen osalta aiheuttaa tulkintavaikeuksia. Valiokunta katsoo, että asia on 2 a §:ssä säädettyjä perusteita noudattaen ratkaistava tapaus tapaukselta, koska tilanteet, joissa kysymys perheenjäsenen oikeudesta korvaukseen voi tulla esille, ovat erilaisia. Valiokunta kiinnittää kuitenkin tässä yhteydessä huomiot pykälän 1 momentin sanamuotoon, joka ei edellytä, että ulkomaille oleskelu johtuisi vahinkoa kärsineen omasta työstä, opiskelusta tai muusta näihin verrattavasta syystä. Tämän vuoksi korvausta on suoritettava muun muassa silloin, kun ulkomaille työskentelevä tai opiskeleva on ottanut perheensä mukaan ulkomaille ja joku perheenjäsenistä, puoliso tai lapsi, kärsii siellä henkilövahingon.

8 a §. Pykälän 1 ja 2 momentissa ehdotetaan lain soveltamisalaa laajennettavaksi niin, että harkinnan mukaan korvausta voidaan suorittaa esine- ja varallisuusvahingosta 1) jos vahingon seurauksena vahingon kärsineen toimeentulomahdollisuudet ovat pysyvästi heikentyneet tai 2) kun vahingon syntymiseen on vaikuttanut vahingon kärsineen iästä, sairaudesta, vammasta tai muusta sellaisesta syystä johtuva avuttomuus. Korvauksen maksaminen ei ole riippuvainen siitä, kuka vahingon on aiheuttanut. Sen sijaan korvauksen suorittamisen olisi oltava vahingon kärsineen olot huomioon ottaen perusteltua.

Pykälän 3 momentin mukaan edellä mainitun harkinnanvaraisen korvauksen suorittaminen edellyttää vielä, että vahingon kärsinyt ei ole ilman hyväksyttävää syytä laiminlyönyt tavantomaisia varotoimia tai jättänyt omaisuutta vakuuttamatta.

Valiokunta pitää harkinnanvaraisten korvausperusteiden lisäämistä lakiin perusteltuna. Valiokunnassa on kuitenkin keskusteltu siitä, ovatko 3 momentin edellytykset niin ankarat, että pykälä käytännössä jää merkityksettömäksi ja johtaa vakuutuspakoon. Lisäksi on selvitetty, minkälaista vakuutusta vahingon kärsineeltä voitaisiin kohuudella edellyttää.

Näiden kysymysten johdosta valiokunnalle on esitetty, että

— nykyoloissa ei ole valtiontaloudellisista syistä mahdollista merkittävästi laajentaa omaisuuteen kohdistuneiden vahinkojen korvaamista,

— kriminaalipoliittisesti valtion laaja korvausvastuu ei ole suotavaa,

— säännös ei luo vakuutuspakkoa. Nykyisin kun valtion harkinnanvaraista korvausmahdollisuutta ei ole, omaisuuden suojaaminen on mahdollista vain omaehtoisin toimin kuten vakuutuksin;

— hallituksen esityksen tarkoituksena on, että säännöksen tulkinnassa vakuuttamisvelvollisuus harkitaan yksilökohtaisesti siten, että se on henkilöstä, hänen asemastaan ja tietopiiristään, asuinpaikastaan, omaisuudestaan ja ammatistaan riippuvainen. Lähtökohtana tulee pitää tavansa omaista vakuutustapaa eikä kaikilta voida vaatia kaikenvara-vakuutuksia.

Valiokunta katsoo, että puheena oleva 3 momentti on jossain määrin ristiriidassa esitettyjen perusteluiden kanssa. Valiokunnan käsityksen

mukaan momentista tulisi käydä ilmi, että hyväksyttäväksi syyksi riittävät myös esimerkiksi pykälän 1 momentissa mainitut vahingon kärsineen henkilöön liittyvät seikat. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 3 momentin sanamuodon lieventämistä siten, että korvausta ei suoriteta, "ellei siihen ole erityistä syytä". Lisäksi valiokunta katsoo, että tapaturmaviraston päätöksestä on sallittava muutoksenhakumahdollisuus vakuutus-oikeuteen.

Valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että puheena olevan pykälän toteutumista käytännössä seurataan järjestelmällisesti ja että saatujen kokemusten perusteella säännöstä tarvittaessa muutetaan.

26 §. Kuten edeltä ilmenee, valiokunta ei pidä asianmukaisena pykälän 1 momentin muuttamista niin, että 8 a §:ää koskevasta korvauspäätöksestä evättäisiin muutoksen hakeminen vakuutus-oikeudelta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälä poistettaisiin.

Johtolause. Valiokunnan edellä 26 §:n kohdalla omaksumasta kannasta seuraa, että johtolauseetta on tarkistettava.

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista 21 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (935/73) 1 ja 2 §, 3 §:n 2 momentti, 5—7 ja 10 § sekä 19 §:n 1 momentti (poist.),

näistä 3 §:n 2 momentti ja 5 § (poist.) sellaisina kuin ne ovat 23 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (973/81), sekä

lisätään lakiin uusi 1 a, 2 a, 4 a, 8 a ja 9 a § sekä 4 ja 8 §:ään kumpaankin uusi 2 momentti seuraavasti:

Yleisiä säännöksiä

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

1 a §

Vahingon kärsineellä on oikeus saada korvausta henkilövahingosta ja esinevahingosta. *Harkinnan mukaan voidaan vahingon kärsineelle*

(poist.) maksaa korvausta (poist.) siten kuin 8 a §:ssä säädetään.

2—4 a §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Henkilövahingon korvaaminen

5—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Esinevahingon korvaaminen

Valtion takautumisoikeus

8 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

19 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

8 a §
(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)
(*Poist.*) Jos vahingon kärsinyt on ilman hyväksyttävää syytä laiminlyönyt tavanomaiset varotoimet tai jättänyt omaisuuden vakuuttamatta, ei 1 ja 2 momentissa tarkoitettua korvausta suoriteta, ellei siihen ole erityistä syytä.

26 §
(*Poist.*)

9 a ja 10 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä.)

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1983

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rehn, varapuheenjohtaja Skinnari, jäsenet Almgren, Kulhia (osittain), Kuoppa, Mäkipää, Nyby, Paavilainen

(osittain), Petäjäniemi (osittain), Renlund, Siitonen, Särkijärvi, Turpeinen (osittain), Tykkyläinen, Urpilainen ja Vihriälä sekä varajäsenet Helle (osittain), Kietäväinen (osittain) ja Kärhä.

